

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองใหญ่อันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร และมีผู้เดินทางมาเที่ยวมากที่สุดเป็นอันดับ 4 ของประเทศ รองจาก กรุงเทพฯ พัทยา และภูเก็ต (เปี่ยมรัก จัตรธนาเสนีย์, 2546) มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เก่าแก่และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเหนือ ประกอบกับมีสภาพภูมิอากาศที่เย็นสบาย ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ในปี 2540 มีจำนวนทั้งหมด 1,040,198 คน โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 38,290 ล้านบาท และในปี 2546 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 3,146,194 คน โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 38,290 ล้านบาท ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2540 ถึง 2546 เป็นจำนวน 375,207 คน โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2540 ถึง 2546 เป็นจำนวน 16,902 ล้านบาท จังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2540-2546

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่					รายได้จากการท่องเที่ยว		
	ชาวไทย (คน)	อัตรา เพิ่ม (%)	ชาวต่างประเทศ (คน)	อัตรา เพิ่ม (%)	รวม (คน)	อัตรา เพิ่ม (%)	รายได้รวม (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม (%)
2540	1,730,789	-	1,040,198	-	2,770,987	-	21,388	-
2541	1,807,477	4.43	1,092,614	5.04	2,900,091	4.66	23,140	12.68
2542	1,802,300	-0.29	1,263,800	15.67	3,066,100	5.72	34,045	47.13
2543	1,773,600	-1.59	1,311,900	3.81	3,085,500	0.63	37,386	9.81
2544	1,683,600	-5.07	1,492,261	13.75	3,175,861	2.93	37,729	0.92
2545	1,639,473	-2.62	1,558,317	4.43	3,197,790	0.69	37,514	-0.57
2546	1,714,843	4.59	1,431,351	-8.14	3,146,194	-1.61	38,290	2.06
เฉลี่ย	1,736,011	-	1,312,920	-	3,048,932	-	32,784	-

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือ เขต1(2547)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น (โฮมสเตย์ไทยแลนด์, 2547) ทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม หัตถกรรมของท้องถิ่น โดยมีโฮมสเตย์ที่มีความหมายมากกว่าเป็นที่พักเนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลาง และจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่นั้นมีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อยู่หลายแห่ง ได้แก่ บ้านโป่ง บ้านทุ่งหลวง บ้านขุนกลาง บ้านดอย บ้านแม่กำปอง บ้านห้วยน้ำริน บ้านแม่แจ๊ะ บ้านผานก บ้านห้วยอีโก้ บ้านแม่กลางหลวง บ้านถ้ำ-หนองเขี้ยว บ้านม้ง และบ้านหนองเต่า ในจำนวนชุมชนต่าง ๆ ที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่ข้างต้น ชุมชนที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ได้แก่ หมู่บ้านแม่กำปองซึ่งตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยหมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรที่สมบูรณ์ อันอุดมไปด้วยป่าเบญจพรรณซึ่งเขียวชอุ่ม ชุ่มชื้นตลอดปีด้วยอุณหภูมิเฉลี่ยที่ประมาณ 10-18 องศา มีทิวทัศน์ที่สวยงามบนเขาสูง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำเขตแบ่งแดนลำปาง - เชียงใหม่โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 51 กิโลเมตร อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง เช่น น้ำตกแม่กำปอง น้ำตกธารทอง และยังมีไม้ดอกไม้หอมได้ยาก เช่น ดอกเอื้องดิน และดอกสะแกเค็ดดาว เป็นต้น คนในหมู่บ้านเป็นชาวล้านนาจากบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด อพยพมาเมื่อประมาณ 200 ปีก่อน หมู่บ้านแม่กำปองจึงมีวัฒนธรรม ประเพณีเหมือนชาวล้านนา โดยมีรูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชน “ทำสวนเมี่ยง” ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านแม่กำปอง ทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางและเทคอนกรีต ซึ่งสามารถเดินทางไปได้สะดวก ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนที่หมู่บ้านแม่กำปองมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้านแม่กำปองได้เปิดหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านที่รองรับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ขึ้นในวันที่ 10 ธันวาคม 2543 ปัจจุบันหมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่มีชื่อเสียง และยังเป็น 1 ใน 16 โฮมสเตย์มาตรฐานไทยปี 2547 อีกด้วย (ชุมชนคนรักโฮมสเตย์, 2547)

ส่วนชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อีกแห่งหนึ่งคือ หมู่บ้านแม่กลางหลวง ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยหมู่บ้านแม่กลางหลวง เป็นหมู่บ้านที่รายล้อมไปด้วยป่าที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยป่าผสมระหว่างป่าเบญจพรรณและป่าดิบชื้น มีสภาพอากาศที่

เย็นสบายตลอดปี พร้อมทั้งมีลำห้วยธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดปีแทรกอยู่ในหมู่บ้าน โครงสร้างทางประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยง ประเภทสะกอ หรือที่รู้จักในชื่อปกากะญอ หรือคานยอ วัฒนธรรมและประเพณีของหมู่บ้านแม่กลางหลวงจึงเป็นวัฒนธรรมคล้ายชนเผ่ากะเหรี่ยงดั้งเดิม โดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงจะมีความโดดเด่นในเรื่องของการทำนาขั้นบันไดที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ป่า จนกลายเป็นภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง ทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง หมู่บ้านแม่กลางหลวงถือเป็นหมู่บ้านที่มีความสวยงาม และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เองหมู่บ้านแม่กลางหลวงจึงได้เปิดธุรกิจโฮมสเตย์ขึ้นในเดือนสิงหาคม 2542

ถึงแม้ว่าบ้านแม่กลางหลวงจะมีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มาก่อนบ้านแม่กำปอง แต่บ้านแม่กลางหลวงกลับไม่ค่อยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงโครงสร้างการจัดการของโฮมสเตย์บ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวง เพื่อเปรียบเทียบกันว่าทั้ง 2 หมู่บ้านมีโครงสร้างการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์แตกต่างกันอย่างไร โดยจะทำการศึกษาถึงการจัดการชุมชน การจัดการสินค้า การจัดการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการเงิน นอกจากนี้ยังทำการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อธุรกิจโฮมสเตย์ทั้ง 2 แห่ง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาธุรกิจโฮมสเตย์ของบ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและการจัดการของธุรกิจโฮมสเตย์ ซึ่งประกอบด้วย การจัดการของชุมชน การจัดการสินค้า การจัดการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการจัดการด้านการเงินของบ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวง

2) เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโฮมสเตย์บ้านแม่กำปองและโฮมสเตย์บ้านแม่กลางหลวง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและการจัดการของธุรกิจโฮมสเตย์ พร้อมทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของบ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวง
- 2) ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อธุรกิจโฮมสเตย์ของบ้านแม่กำปอง และบ้านแม่กลางหลวง
- 3) เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำข้อมูลไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของบ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวงต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่หมู่บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านแม่กลางหลวง หมู่ที่ 17 อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

นักท่องเที่ยว หมายถึงบุคคลที่เดินทางจากท้องที่อันเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังโฮมสเตย์บ้านแม่กำปองและโฮมสเตย์บ้านแม่กลางหลวงเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

โฮมสเตย์ หมายถึงบ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

วิลเลจสเตย์ หมายถึงบ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักผ่อนกันเป็นส่วนตัวและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นการนำเสนอธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และสภาพสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่จะต้องดับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึงการร่วมมือของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาทุกขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การวิเคราะห์ติดตาม การประเมินผลและการแก้ไขปัญหา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved